

12.9.2016

Työ- ja elinkeinoministeriö
kirjaamo@tem.fi

Lausuntopyyntönnö 6.9.2016, TEM/1239/03.01.01/2016, TEM044:00/2016

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain, työttömyysturvalain ja työsopimuslain muuttamisesta

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strategisen ohjelman mukaan hallituksen tavoitteena on uudistaa sosiaali- ja työttömyysturvaa tavalla, joka kannustaa työn nopeaan vastaanottamiseen, lyhentää työttömyysjaksoja, alentaa rakenteellista työttömyyttä ja säästää julkisia voimavaroja. Luonnoksessa hallituksen esitykseksi esitetään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain, työttömyysturvalain ja työsopimuslain muuttamista hallituksen strategisen ohjelman mukaisesti.

Esityksenä on, että valtion rahoittaman ansiopäivärahan perusosan, peruspäivärahan ja työmarkkinatuen käyttömahdollisuutta laajennetaan starttirahan ja palkkatuen rahoittamiseen määräaikaisesti vuosina 2017 – 2018.

Kuntaliitto kannattaa periaatetta siitä, että passiivisista työttömyysetuuksista siirrytään aktiivisempaan suuntaan. Muun muassa palkkatukeen suunnattuja määrärahoja on viime vuosina ollut hyvin rajallisesti saatavilla ja usein on jouduttu toteamaan, että palkkatukeen varatut määrärahat ovat loppuneet jo kesään mennessä. Esitys, jonka mukaan työttömyysetuuksien käyttöä laajennetaan siten, että niitä voidaan käyttää palkkatukeen tai starttirahaan, tuo apua tilanteeseen, jossa hallitus on edelleen leikkaamassa tuntuvasti työllisyysmäärärahoja. Ilman kaavailtua esitystä palkkatukeen ja starttirahaan varatut rahat loppuisivat jälleen kesken vuotta. Muutos tuo palkkatuen ja starttirahan rahoitukseen ja käyttöön hieman lisää kaivattua joustavuutta ja toivottavasti antaa mahdollisuuden huomioida nykyistä paremmin työttömien määrän sekä heidän yksilölliset palvelutarpeensa.

Myös palkkatuen ja starttirahan enimmäismäärää ja -kestoa koskevia säännöksiä ollaan muuttamassa siten, että tukea kohdennettaisiin pitkäaikaistyöttömyyden vähentämisen lisäksi myös pitkäaikaistyöttömyyden ennaltaehkäisyyn.

Palkkatuella on ollut kiistatta keskeinen rooli etenkin nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työelämään siirtymisessä ja työkyvyn ylläpitämisessä. Jos palkkatukea jatkossa päätettäisiin kohdistaa etupäässä työttömyyden alkupäähän, eikä enää niinkään työllistymisen tueksi työttömyyden pitkittyessä, menetettäisiin yksi tärkeimmistä työkaluista pitkäaikais- ja rakennetyöttömyyden alentamisessa.

Palkkatuen ja suoran työllistämisen nettokustannukset yhteiskunnalle ovat varsin suotuisia. Kun työttömyysturvan tilalle tulee palkka, erilaisia tukia käytetään vä-

hemmän ja veroja maksetaan enemmän. Taloudellisten vaikutuksien lisäksi työllistymisen lisää usein myös ihmisen henkistä hyvinvointia, joka puolestaan tuo säästöjä jopa terveydenhoidon kuluihin. Järkevää olisikin tehostaa palkkatuen käyttöä ja markkinointia, jotta mahdollisimman monen työnhakijan työttömyysaika lyhenisi tukityön avulla.

Kaikkia, pieniltäkin vaikuttavia mahdollisuuksia työllistyä ja päästä takaisin työmarkkinoille, tulee ehdottomasti tässä työttömyystilanteessa tukea.

Palkkatuen enimmäismääriä esitetään muutettavaksi siten, että kiinteän prosentuaalisen osuuden sijasta tuen määrä olisi enintään 30, 40 tai 50 prosenttia palkkauskustannuksista. Palkkatukea suunnattaisiin myös nykyistä selvemmin työttömyyden pitkittymisen ehkäisemiseen, eikä tukea enää myönnettäisi vuorotteluvapaasijaisen palkkaamiseen. Työttömyyspäivärahan edellytyksenä olevaan työssäoloehtoon luettaisiin palkkatuetusta työstä lähtökohtaisesti 75 prosenttia työssäoloehdon muutoin täyttävistä kalenteriviikoista.

Palkkatuen määrälle on tärkeää määritellä tarkat kriteerit, jottei tuen suuruus jää virkailija- tai TE-toimistokohtaisesti ratkaistavaksi. Määriteltäessä tuen prosentuaalista osuutta palkkakustannuksista tulee noudattaa yhdenvertaisuuden periaatetta. Kun päätöksiä tuen määrästä tehdään, on kaikkia työnhakijoita kohdeltava tasapuolisesti ja tuen suuruus tulee määritellä kaikille yhteisin kriteerein.

Kuntaliitto ei kannata muutosesitystä, jonka mukaan työttömyysturvalain mukainen työssäoloehto ei esityksen mukaan enää kertyisi palkkatuetussa työssä täysimääräisesti, vaan ainoastaan 75 % luettaisiin mukaan työssäoloehdon karttumiseen. Vastaavantyyppinen käytäntö oli aikaisemmin käytössä yhdistelmätuon yhteydessä ja se poistettiin, jotta ihmiset olisivat samassa asemassa palkkatyötä tehdessä riippumatta siitä, miten heidän palkkansa rahoitus on järjestetty. Muutos myös tulee lisäämään entisestään pitkäaikaistyöttömyydestä kunnille aiheutuvia kustannuksia ja pitkään työttöminä olleita henkilöitä tulee jatkossa olemaan entistä enemmän kuntien maksuvastuun piirissä.

Työsopimuslain mukaan kunta, kuntayhtymä, yhdistys tai säätiö on voinut ottaa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa tarkoitettuun työkokeiluun tai palkkatuettuun työsuhteeseen henkilön sellaisiin tehtäviin, joita ei muutoin tehdä työ- tai virkasuhteessa edellyttäen, että työkokeiluja ja palkkatuettu työ järjestetään työpajassa tai vastaavassa valmennusyksikössä, jossa toiminnan tavoitteena on parantaa henkilön valmiuksia hakeutua koulutukseen tai työllistyä avoimille markkinoille. Esityksessä todetaan, ettei työkokeilun luonne huomioon ottaen tämän kohdan mukainen poikkeus ole enää tarpeen.

Säädetylle poikkeukselle on ollut selkeä tarve, eikä se ole vääristänyt yritysten tai yksityisten elinkeinoharjoittajien välistä kilpailua. Työpajatoimintaa ei voi rinnastaa yrityksiin. Työkokeilu eroaa työsuhteisesta työstä monin eri tavoin. Työkokeilussa on useimmiten kyse ammatinvalinta- ja uravaihtoehtojen selvittämisestä, jolloin työtä ollaan nimenomaisesti kokeilemassa. Työpanos ei siis millään tavoin vastaa ammattityöntekijän työskentelyä, eikä sitä voida myöskään korvata. Toisin kuin esityksessä todetaan, poikkeuksella on ollut suuri käytännön merkitys kuntien ylläpitämille työpajoille ja valmennusyksiköihin. Kuntaliitto vastustaa muutosta, joka toteutuessaan tulee lamauttamaan suuren osan työpajatoimintaa ja vaikeuttaa työllistymiseensä tukea tarvitsevien työnhakijoiden mahdollisuuksia ohjautua työpajoille tai vastaaviin työvalmennusyksiköihin ja toivoo, ettei kyseisellä muutoksella työpajojen ja valmennusyksiköiden toimintaa vaikeuteta entisestään.

Hallituksen esityksen mukaan kulukorvausta ei jatkossa saa omaehtoisen koulutuksen ajalta.

Kulukorvauksen poistamista perustellaan esityksessä sillä, että opiskelu-aika tulee lyhenemään ja työhön meno nopeutuu. Ehtojen tiukennuksella voi käytännössä olla päinvastainen vaikutus. Taloudellisen tilanteen heikentyminen saattaa myös la- maannuttaa ja syödä niitä voimavaroja, joita tarvitaan opiskelussa sekä myös työn- haussa. Kulukorvausoikeuden poistaminen työttömyysetuudella tuetun työnhakijan omaehtoisen opiskelun ajalta voi vähentää niiden henkilöiden määrää, jotka aloitta- vat omaehtoiset opinnot. Lisäksi muutos saattaa osittain siirtyä kuntien toimeentu- lotuen kustannukseksi lisäten kuntien maksuvastuuta työttömyyden hoidosta enti- sestään.

Kuntaliitto haluaa muistuttaa, ettei pelkkä työnhakijoiden etuuksiin liittyvien ehtojen kiristäminen synnytä nykyisessä työllisyystilanteessa yhtään uutta työpaikkaa. En- tistä tärkeämpää olisi nyt panostaa työpaikkojen lisäämiseen ja työllistämisen edis- tämiseen. Jos työpaikat eivät lisäänty tai avoinna olevat työpaikat ja työnhakijat ei- vät kohtaa, suunnitelluilla muutoksilla ei saavuteta kaivattuja tuloksia.

Mahdollisuudessa työllistyä on suuria alueellisia eroja. Jos ongelmana on työpaikko- jen vähyys suhteessa työttömien työnhakijoiden määrään, asiaa ei ratkaisu pelkäs- tään se, että työnhakijat aktiivisesti hakevat avoimilla työmarkkinoilla haettavina olevia työpaikkoja. Pitää myös muistaa se, että on työnhakijoita, joiden työ- ja toi- mintakyky ei yksinkertaisesti riitä avoimille työmarkkinoille työllistymiseen, vaan ensisijainen tuen tarve voi olla jotain muuta. Hyvä uudistus on ollut, että työttömät voivat nykyisin ottaa pientä lisätyötä vastaan työttömyystukea menettämättä. Myös työllistämisen esteitä on jatkossakin pontevasti poistettava.

Kuntaliitto katsoo myös, että esitysluonnoksen taloudelliset ja muut vaikutusarviot ovat merkittävällä tavalla puutteellisia. Esitettyjä arvioita ei ole perusteltu eikä konkretisoitu riittävästi, eikä niissä ole huomioitu kaikkia muutoksista kunnille ai- heutuvia kustannuksia.

Jos työssäoloehdon karttumista ja palkkatuen käyttöön liittyviä ehtojakin osittain kiristetään esityksessä mainituilla tavoilla, tulee kunnille, joille on annettu pitkittyneestä työttömyydestä rahoitusvastuu, antaa nykyistä pa- remmat mahdollisuudet aktivoita alueellaan olevia pitkäaikaistyöttömiä.

SUOMEN KUNTALIITTO

Ritva Laine
Johtaja
Alueet ja yhdyskunnat

Erja Lindberg
Kehittämispäällikkö